

NALAZ ANTIČKOG GROBA U ULICI GRGE NOVAKA U SPLITU

Prilog poznavanju antičke topografije splitskog poluotoka

UDK 904 (497.5 Split) "652"
Primljeno/Received: 1999. 10. 15.
Prihvaćeno/Accepted: 1999. 11. 12.

Tajma Rismondo
HR-21000 Split
Ministarstvo kulture
Uprava za zaštitu kulturne baštine
Konzervatorski odjel Split
Porinova 1

U 1. st. pr. Kr., nakon rimskog osvajanja i organizacije provincije Ilirik, nekadašnji teritorij autohtonih ilirskih zajednica postao je državno zemljište dodijeljeno novim korisnicima, italjskim doseljenicima i veteranima.

Splitski je poluotok kao sastavni dio kolonijskog agera imao važnu ulogu u životu šireg gradskog prostora antičke Salone, a rimska je parcelacija uvjetovala nastanak putova na tome prostoru. Arheološki ostaci villa rustica, te drugih ostataka iz rimskog doba na području gradskih predjela Manuš, Meje, Sustipan, Poljud, Špinut, Sutrojica svjedoče o gustoj naseljenosti prostora današnjeg grada Splita u prvim stoljećima poslije Krista. Tome u prilog svjedoči i nalaz groba u Ulici Grge Novaka na Sućidru, otkriven početkom rujna 1999. godine, što je ujedno i tema ovog rada.

Ključne riječi: splitski poluotok, Split, Sućidar, Spalatum, antički grob, brončana narukvica

Na istočnom dijelu splitskog poluotoka, na cesti koja je u antici vodila od Spalatum u Epetij, nalazi se gradski predio Sućidar. Naziv Sućidar potječe od sakronima sv. Izidor, srednjovjekovne crkvice koja se na tome prostoru nalazila. Luka Jelić još je davne 1897. godine objavio arheološke nalaze s toga područja (Jelić 1897). Opisujući istočni dio splitskog poluotoka L. Jelić navodi kako su na raskrižju Solin-Split-Epetij, točnije na predjelu Dragovode otkriveni rimski novci koji se datiraju u 1. st. (Jelić 1897). S prostora koji obuhvaća područje od gradskog predjela Dragovode do Gripa potječu nalazi antičkih grobova u kojima su pronađene tri gеме, staklene posude, ulomci natpisa, opeka s pečatom MI/NA, te jedan kameni ulomak s nadgrobnim natpisom (Jelić 1897). S predjela Visoka

potječe nalaz žrtvenika koji se datira u 1. st.¹ (Jelić 1897), u isto vrijeme kad i arheološki ostaci otkriveni na gradskim predjelima Pojišan, Žnjan i Pazdigrad.

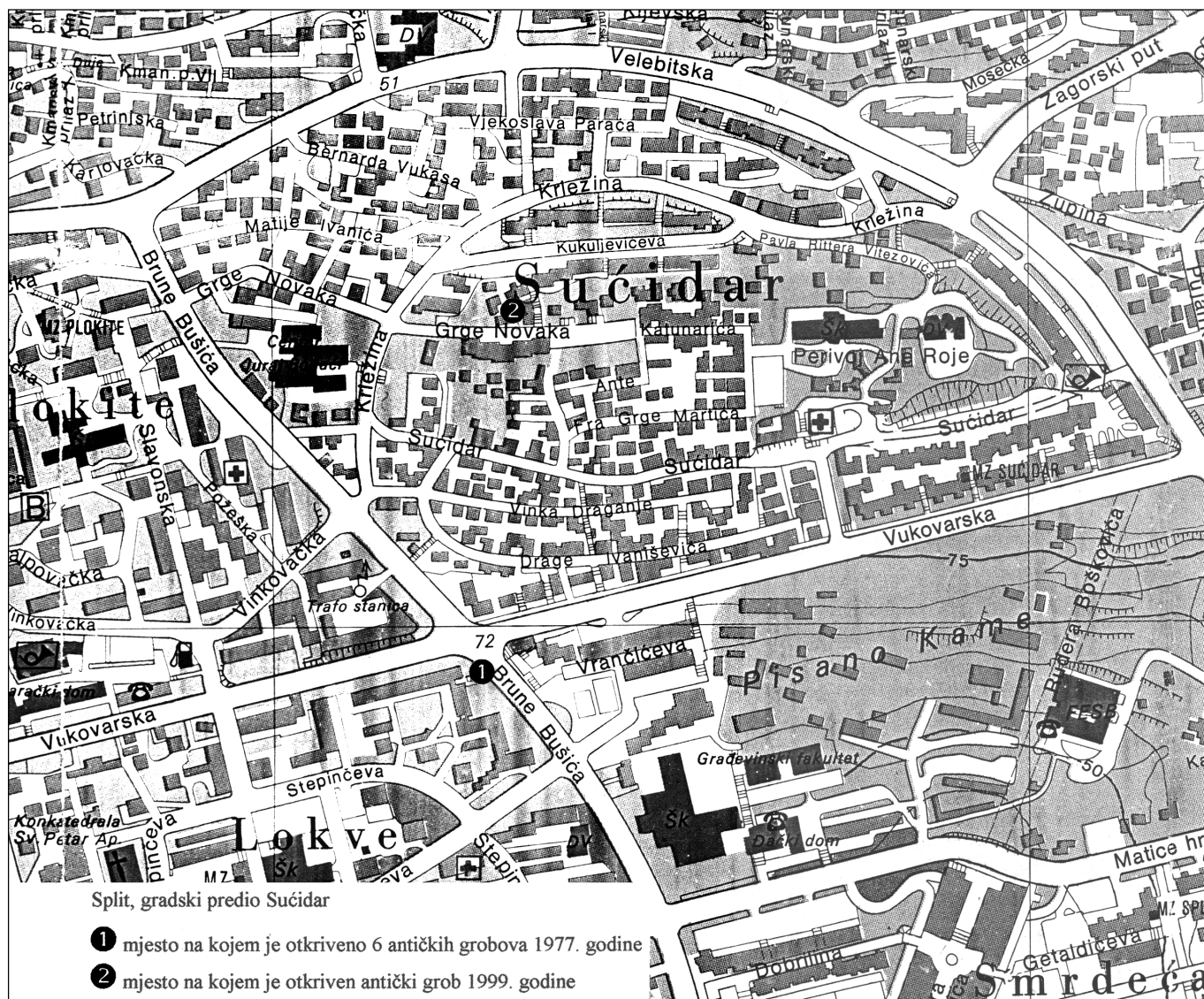
Dakle, još je krajem stoljeća zabilježeno bogato arheološko naslijeđe na prostoru splitskog poluotoka.

Franko Oreb i Emilio Marin objavili su 1980. godine članak o nalazu šest antičkih grobova na predjelu Sućidar koje su datirali u 4. st. (Oreb&Marin 1980). Naime, prigodom ravnjanja terena za asfaltiranje spoja Ulice Brune Bušića i Vukovarske (tadašnjih ulica Proleterskih brigada i Balkanske) otkriveno je više grobova (Oreb&Marin 1980) (sl. 1, 1).² Autori su prema nalazima grobova u amforama iste datirali (drugih nalaza nisu imali) u 4. st.

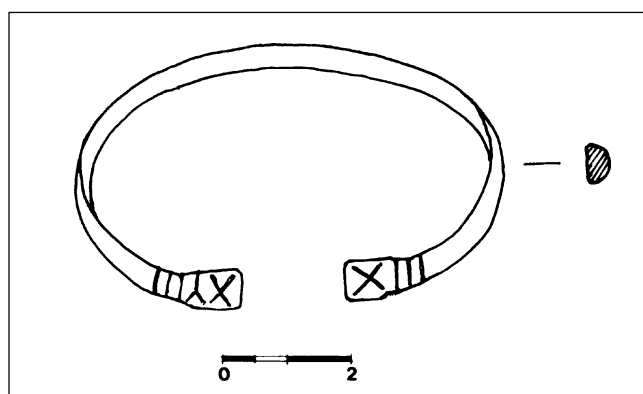
¹ L. Jelić navodi da je zavjetni žrtvenik prema natpisu C. Aponivs postavio za zavjet šumskom bogu Silvanu ili geniju grada Epetija. Natpis: C.APONIVS VERUS SILVANO ET GENIO EPETINORUVM V.S.L.M. Prema istom autoru prostor koji obuhvaća potez od predjela Dragovode do Gripa nije bio: cit."...prosto selo"...; već cit."...mjesto za ljetovanje udobnih građana...". Navedeni natpis dokaz je Jeliću, da je prostor na kojem je žrtvenik otkriven u antici pripadao Epetiju, a ne Saloni (Jelić 1897: 34).

² "Slobodna Dalmacija", od 25. kolovoza i 19. rujna 1977. izvjestila je o nalazu 6 antičkih grobova

sl. 1

Početkom rujna 1999. godine na Sućidru je u Ulici Grge Novaka br.13 otkriven antički grob. Djelatnici II. policijske postaje obavijestili su Konzervatorski odjel u Splitu o tome nalazu i zatražili stručno mišljenje konzervatora arheologa kako bi se mogla utvrditi približna starost groba.³ Dolaskom na teren i obilaskom mjesta nalaza utvrđeno je da se radi o antičkom ukopu. Oko mjesta na kojem se nalazio pokojnik (tada već na Odjelu patologije), uočene su krhotine amfora i ostaci tegula što je pružilo indicije za pretpostavku o dataciji ukopa u antičko vrijeme.

sl. 2

³ Dr. Franko Oreb, viši savjetnik i autorica članka, izišli su na teren u pratnji djelatnika II. policijske postaje. Djelatnici policije su u prvi trenutak posumnjali da je ukop na Sućidru recentan, te da se možda radi o umorstvu. Stoga su uz stručno mišljenje dr. Šimuna Anđelinovića s Odjela patologije Kliničke bolnice Firule u Splitu tražili i stručno mišljenje konzervatora. Dr. Š. Anđelinović je obavio iskopavanje otkrivenog groba u amfori, te utvrdio da je prema stanju osteološkog materijala riječ o pokojniku koji potječe iz nekog starijeg povijesnog razdoblja. Prigodom iskopa utvrđen je nalaz brončane narukvice, koju je službenicima Konzervatorskog odjela Policija predala na čuvanje. O otkriću groba u Ulici Grge Novaka 13 izvijestila je "Slobodna Dalmacija", od 4. rujna 1999., na str. 43.

sl. 3a

Nakon što su konzervatori na Odjelu patologije splitske bolnice dobili na uvid čitav grobni nalaz uključujući i nalaz brončane narukvice, to je riješilo pitanje datacije groba. Otkriveni grob nalazio se u blizini grobova otkrivenih 1977. godine, datiranih u 4. st. (sl. 1, 2). To navodi na zaključak da se uspoređujući stari nalaz s novim, novi može datirati u 4./5. st., odnosno grobovi se mogu datirati u isto vrijeme. Nalaz brončane narukvice tipa otvorenih krajeva (sl. 3-a,b; sl. 1), pokazao je da se radi o primjerku koji se može datirati u 4/5. st, te povezati uz radioničku produkciju autohtonog romaniziranog stanovništva. Inačica narukvice proširenih krajeva, poput sućidarskog primjerka, datira se u kraj 4. i početak 5. stoljeća⁴ (Burger 1966; Jovanović 1978; Ivčević 1994). Narukvica sa Sućidra nalazila se na desnoj ruci pokojnika⁵. Prema tipu pripada narukvicama otvorenih krajeva s urezanim geometrijskim ukrasima

sl. 3b

na krajevima (sl. 3b, sl. 1). Promjer narukvice iznosi 6,1 cm, debljina 0,3 cm, debljina proširenih krajeva 0,6 cm. Dakle, na temelju postojeće dokumentacije o šest grobova poznatih iz istraživanja 1977. godine, pridoda li se tome novi nalaz groba na Sućidru, datiran u 4./5.st., nije isključeno pretpostaviti da je potonji dio iz iste cjeline antičkog ukopišta uz cestu.

***

Svi arheološki nalazi koji su otkriveni na prostoru splitskog poluotoka, pa tako i ovaj mali, slučajni, ali važan iz 1999. godine, ukazuju na gustu naseljenost prostora i kontinuitet života, na relaciji između Salone, Spalatum (kasnije Dioklecijanove palače) i Epetija, kako u antici tako i kasnije.

POPIS KRATICA

Acta.archaeol.Hung.- Acta archaeologica Academiae Scientiarum Hungaricae, Budapest

VAHD

- Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku

⁴ Burger 1966, T. 117, gr. 283, sl. 2d i sl. 4b; Jovanović 1978, 24; Ivčević navodi da je brončane salonitanske narukvice moguće pripisati lokalnim radionicama, iako se radi o formama koje se susreću na svim područjima Rimskog Carstva, jer za razliku od ostalog nakita, narukvice imaju jedinstvenu stilsku koncepciju (Ivčević 1994: 249).

⁵ Dr. Š. Anđelinović je u preliminarnom izvješću zaključio da se radi o grobu muškarca visokog 1,70 m, koji je umro prirodnom smrću, u dobi većoj od 30 godina.

⁶Crtež narukvice- Crtež 1 izradila je Ana Peršen, konzervator

POPIS LITERATURE

- Sz. Burger 1966   A. Sz. Burger, The Late Roman cemetery at Sagvar, Acta Archaeol.Hung. 18/1966
Ivčević 1994   Brončane narukvice, Salona christiana, Split 1994., 248-250
Jelić 1897   L. Jelić, Crtice o najstarijoj povjesti Spljeta, Vjesnik hrvatskog arheološkog društva, n.s. II, 1896/
1897, Zagreb 1897., 26-41
Jovanović 1978   A. Jovanović, Nakit u rimskoj provinciji Dardaniji, Beograd 1978.
Oreb & Marin 1980   F. Oreb & E. Marin, Kasnoantičko groblje na Sućidru, VAHD LXXIV, Split 1980., 55-59

RIASSUNTO

IL REPERTO DELLA TOMBA ANTICA TROVATA NELLA VIA DI GRGA NOVAK, SPLIT (SUĆIDAR) Il supplemento alla conoscenza della topografia antica della penisola di Split

Chiavi parole: penisola di Split, Split, Sućidar, Spalatum, la tomba antica, il braccialetto in bronzo

Nel primo secolo Avanti Cristo i Romani hanno conquistato e organizzato la provincia di Illyricum. Quindi il territorio che una volta apparteneva alla comunità illirica stabilitasi lì, diventa la terra dello stato dato a nuovi gli immigrati e, i veterani Italici.

La costruzione delle strade nella penisola di Split è stato condizionato dalla divisione territoriale Romano.

I reperti archaeologici delle ville rustiche, ed altri reperti dell'epoca Romana nei quarteri Poljud, Manuš, Špinut, Sutrojica, Meje Grad, Pojišan testimoniano la densità della popolazione sulla penisola di Split nei primi secoli dopo Cristo.

Il tema dell'articolo tratta i reperti delle tombe dell'età antica nella via di Grga Novak (quartiere di Sućidar) a Split. Nel periodo antico quel quartiere era vicino alla strada che portava da Spalatum a Epetium. Il nome di Sućidar proviene dal sacronimo di San Isidor, della chiesetta medievale della zona. Nel 1897, Luka Jelić ha pubblicato i reperti archaeologici trovati nella penisola di Split (Jelić 1896/1897: 26-41). Questi reperti, notati alla fine del 19. secolo sono stati datati prevalentemente nel I e II secolo, testimoniano la ricca eredità archeologica e la densità della popolazione nelle penisola di Split.

Nella zona di Sućidar, nel 1977, durante la costruzione della strada sono state scoperte 6 tombe antiche datate nel 4 secolo (F. Oreb-E. Marin, 1980.: 55-59). La datazione è avvenuta in base alle anfore trovate nelle tombe. Altri elementi per la datazione non ci sono stati.

In questa zona ai primi di settembre del 1999., non lontano dagli elementi prima nominati, è stata trovata la tomba antica. È importante per la scoperta di un braccialetto in bronzo, che il defunto era un maschio, più vecchio di 30 anni, alto 1,70 m, ed è morto per i motivi naturali (in base al reperto del medico legale dottore Šimun Anđelinović dell'ospedale di Spalato). Il braccialetto in bronzo scoperto in questa occasione, appartiene al tipo dei braccialetti con gli estremi aperti e con la incisione sulla parte più larga, datato nel IV e V secolo e si attribuisce alla produzione locale di Salona (Sz. Burger 1966.: T.117, gr. 283, sl. 2d i 4b; 1978: 24; Ivčević 1994.: 248/249). Collegando i reperti della tombe degli anni '70 e quest' ultima si può presupporre che appartengono allo stesso complesso - al cimitero antico vicino alla strada.

I resti trovati nel 1977 e quest'ultimo del 1999, dimostrano un'alta densità della popolazione di questo territorio e la continuità della vita tra Salona e Spalatum (più tardi il Palazzo di Diocleziano) ed Epetium dai tempi molto remoti.